

Фото Володимира КОВАЛЕНКА

Реальна легенда

Сьогодні минає 125 років від дня народження ушавленого партизанського командира Сидора Артемовича Ковпака.

Олександр ВЕРТИЛЬ

«СУМЩИНА»

Він народився у бідній селянській родині на сусідній Полтавщині, став до самостійної праці в 11-річному віці – допомагав місцевому крамареві, що торгував залізними товарами в Котельві. Коли ж розпочалася перша світова війна, в липні 1914-го пішов на фронт. Воював настільки хоробро і безстрашно, що навіть сам Микола II вручав йому два Георгіївських хрести. Звідтоді за ефрейтором Сидором Ковпаком закріпилася слава як за воїном, що не знає страху.

Це ж стосується й іншого важкого випробування, що випало на його долю в роки громадянської війни. В рідному селі з товаришами організував партизанський загін, особисто очолив штаб з оборони Котельви, а згодом влився до складу Чапаєвської дивізії. Словом, одержав справжнє бойове хрещення, якого, здавалося, вистачило б на кілька життів.

Але в історії – власні закони. Коли в червні 1941-го розпочалася Велика Вітчизняна війна, Сидір Ковпак очолював міську владу Путивля, набувши до цього значного досвіду господарсько-партійно-радянської роботи. Мав на той час 54 роки і нестримне бажання захистити рідну землю, земляків, усіх і все, що називається Батьківщиною.

Він зробив це настільки бездоганно і блискуче, що невдовзі його ім'я стало синонімом командирського таланту, мудрості і виваженості, того, що називаємо винятковістю і неповторністю. Партизанський загін, що починався з 9 осіб, невдовзі виріс у крупне з'єднання, з яким рахувалося найвище фашистське командування. Стратегія і тактика народних месників стала слугувати зразком того, як у неймовірно важких умовах можна протистояти ворогові. І не тільки протистояти, а й перемагати.

Повоєнні історики, які вивчали й аналізували «спадщину» путивльських партизанів, порівнювали С. Ковпака з Че Геварою, Броз Тіто і навіть Хекматіаром. Звісно, йдеться не про партійно-політичні відтінки, а про сам факт воєнної мудрості і розважливості. Не маючи не те що вищої, а навіть середньої освіти (закінчив лише церковно-приходську школу), Сидір Ковпак перевершував високоосвічених командирів завдяки своїм природним здібностям. Загін був настільки мобільним і напористим, що не витримувала хвалена фашистська броня – вона буквально плавилася під невідпорним вогнем партизанських куль, снарядів і – сміливості.

Фашисти панічно боялися як самого Ковпака (обіцяли за нього шалену фінансову винагороду), так і всіх партизанів. Не випадково на партизанській території вони

встановлювали таблички з написом «Обережно: Ковпак». Звісно, що подібна пересторога тільки додавала ворогу страху і невпевненості. А тим часом загін провів блискучі рейди кількома областями України і Росії, аби потім вирушити у знаменитий рейд від Путивля до Карпат.

Про командира і його підлеглих написано тисячі статей, книг, знято низку кінострічок. Їх і справді багато, однак водночас і обмаль, бо чимало фактів та інформації залишаються поза ними. На щастя, і сьогодні живуть ті, хто особисто знав цю людину – відтак, вони додають до його портрета нові штрихи і деталі, які з кожним роком набувають історичної цінності.

Щоб перерахувати всі титули, заслуги і відзнаки С. Ковпака, не вистачить кількох сторінок. Але, щоб зрозуміти масштаби його заслуг, варто назвати бодай кілька: двічі Герой Радянського Союзу, кавалер чотирьох орденів Леніна, ордена Червоного Прапора, низки нагород Польщі, Угорщини, Чехословаччини, депутат Верховної Ради СРСР кількох скликань, багаторічний заступник голови Президії Верховної Ради УРСР.

Проживши повних 80 літ, Сидір Ковпак знайшов вічний спочинок на Байковому кладовищі в Києві. Але по фізичній смерті розпочалося його друге життя – у вдячній пам'яті нових і нових поколінь, задля яких він ніколи не шкодував сил і здоров'я.

Згадаймо сьогодні Сидора Артемовича вдячним земляцьким словом!